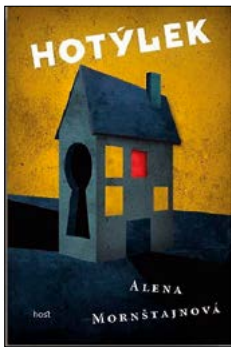

Dějiny jednoho hotýlku a jedné země

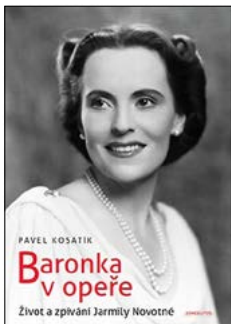
„Když se Václav dvacátého pátého července několik minut před sedmou probudil, nic nenasvědčovalo, že vstává do posledního dne svého života.“ První věta nového románu **Aleny Mornštajnové Hotýlek** (vydal Host) jaksi maně přivládá poslavenou větu „O mnoho let později, když stál před popravčí četou, vzpomněl si plukovník Aureliano Buendía na ono vzdálené odpoledne, kdy ho otec vzal k cikánům, aby si prohlédl led.“ Ano, začátek legendárních *Sta roků samoty* od Gabriela Garcíi Márqueze, fresky zachycující stoletou historii jedné jihoamerické rodiny a celé zdejší společnosti. Mornštajnová se snaží o něco podobného v menším měřítku – na příběhu sedmdesáti let života jistého Václava Mánese, muže z malého českého města, ukazuje nejen jeho osudy, ale i osudy jeho rozvětvené rodiny a především hotýlku, který začal provozovat hrdinův dědeček a se kterým jsou jejich příběhy tak či onak spojeny, a jejich prostřednictvím i posledních sedm desítek let v životě české společnosti. Připomeňme, že se jedná o Mornštajnové druhý román – ten první, *Slepu mapu*, vydala vystudovaná angličtinářka (nar. 1963) u vydavatelství Host před dvěma lety, a také v něm sledovala osudy několika žen z jedné rodiny a jejich potýkání se s nástrahami doby. Tentokrát se soustředí více na mužského hrdinu, jehož život nezačal zrovna nejšťastněji – narodil se totiž 10. června roku 1942, přesně v den vyhlazení Lidic, a když jeho otec vyběhl za noci na ulici sehnat k rodičím ženě porodní bábu, německá hlídka ho zastřelila, protože porušil zákaz vycházení. Od té doby nesnášel malý Václav oslavu svých narozenin, která se každý rok změnila v trýznu za zabitého otce, a později se k tomuto traumatu přidal i strach z otevírání zavřených dveří (za nimiž nalezl svou matku Štěpánku s milencem) a po jedné nešťastné návštěvě také odpor k cirkusům. Tyto strachy provázely Václava celým jeho životem – stejně jako jeho snaha nijak nevybočovat, jít cestou nejmenšího odporu a ničemu se příliš nebránit. Tyhle jeho vlastnosti se ale nejednou dostaly do sporu s požadavky, které na něj doba kladla. O tom, jak čelil jejím nástrahám, o jeho střídajících se tatíncích, přátelství s Oldřichem od sousedů, které později přešlo v nenávisť a tragédii, o převzetí péče o rodinný hotýlek a všech potížích s tím spojených, vypráví autorka velice svižným a čtivým jazykem. A také jsou tu ženy, které ovlivnily Václavův život – svérázná maminka Štěpánka, o které se říkalo, že jí každý manžel do roka umře, zhrzená první láska Renata, svůdná servírka z hotelu Marcelka, líbezná krasojezdkyně Lucie a oddaná nevlastní sestra Jindra. Mornštajnové se kromě strhujícího tempa, které přímo brání knihu odložit, podařilo také dobře rozvrhnout kompozici románu, nenásilně začlenit dobové zvraty a okolnosti a také díky občasnému střídání časových rovin zapojit do hry různá tajemství a jejich odhalování. Na druhou stranu je trochu škoda, že si autorka více nevyhrála s různými jazykovými prostředky a nepokusila se o poněkud hlubší psychologické vykreslení aspoň některých postav z rozsáhlé rodiny. I přes tyto výtky je však *Hotýlek* rozhodně knihou, kterou se vyplatí si přečíst, pro potěšení i pro obohacení.

MARTINA OPLATKOVÁ

Baronka v opeře

Spisovatel, novinář a scenárista **Pavel Kosatík** (1962) se ve své nejnovější knize **Baronka v opeře – Život a zpívání Jarmily Novotné** (vydal Zámek Liteň, z.s.) poněkud odklonil od svých dosavadních témat, v nichž převažují osobnosti spojené s českou politikou a historií a vydal se do světa umění a ještě přesněji opery. Je to však odklon jen na první pohled – i operní pěvkyně Jarmila Novotná (1907–1994), jejímž životním osudům je kniha věnována, byla s českou politikou a historií úzce spojena, i když většinu života strávila mimo rodnou vlast. Kosatíkova kniha je vůbec první monografií Jarmily Novotné. Legendární pěvkyni můžeme znát samozřejmě z nahrávek (bohužel Novotná se nahrávání ve studiu vyhýbala, a tak se až na výjimky – tou nejslavnější je nahrávka *Lidických písní* z roku 1942, v nichž ji na klavír doprovodil Jan Masaryk – musíme spokojit s technicky značně

nekvalitními nahrávkami živými), z řady filmů, v nichž hrála (nejznámější je americký film *Poznamenání* z roku 1947, který režíroval Fred Zinnemann), ale také z autobiografické knihy *Byla jsem šťastná*, která u nás vyšla poprvé v roce 1991 (znovu 1997 a 2014). Autografií s Novotnou dotvořil hudební publicista a jazykovědec Jan Králík. Pavel Kosatík o této knize píše, že Novotnou mrzelo, „když pro své vzpomínky nesehnala amerického vydavatele; pro trh v USA její kniha údajně neobsahovala dost osobních pikanterií. V tom ohledu Novotná nemohla sloužit, od začátku své vzpomínky koncipovala jako knihu ‚staromódní‘, pojednávající prostě o tom, jak žena žije s jediným mužem až do smrti.“ Zdálo by se, že život Novotné, naplněný úspěšnou kariérou trvající třicet let (pokud tedy počítáme tu profesionální: v roce 1926 se stala členkou pražského Národního divadla a v roce 1956 odcházela z Metropolitní opery v New Yorku, jejíž hvězdou byla šestnáct let) a po boku manžela Jiřího Daubka (právě díky němu mohla být nazývána baronkou), byl sice výjimečný, ale nijak dramatický. Opak je však pravdou, takže Kosatíkova kniha nabízí strhující příběh. Od dětství nesmírně talentovaná budoucí operní a operetní hvězda žila ve století plném zvratů a narodila se v zemi, která tyto zvraty věrně zrcadlila. Její cesta k opeře byla sice rychlá a poměrně přímočará, stejně jako láska k o sedmnáct let staršímu velkostatkáři se šlechtickým původem a velké štěstí měla Novotná také na štěstou a nadstandardní podporu ze strany prezidenta T. G. Masaryka v době svých studií, ale tato šťastná léta trvala jen do roku 1938, kdy pěvkyně s manželem odešla do Spojených států. Novotná za sebou nechala své evropské úspěchy (kromě Prahy zářila na operních scénách v Berlíně a Vídni a na festivalu v Salcburku) a musela začít znovu, stejně jako její manžel. Novotná to měla jednodušší, začala zpívat v MET a vyjízďela na turné po Americe; Jiří Daubek to měl těžší, ale nakonec začal pracovat u společnosti IBM, kde postupně dosáhl vlivného postavení. Doma však přišel o zámek a statek v Litni: nejprve zde úřadovali nacisté, pak komunisté. Zatímco v opeře sklízela Novotná úspěchy a i její manželství bylo šťastné a téměř bez neshod, vztah s dcerou Jarmilou a především s mladším synem Jiřím (Georgem) byl spíše chladný: bylo znát, že na děti jako matka prostě neměla dost času, protože obživa rodiny dlouho závisela především na ní a dlouhá turné ji od rodiny odváděly na týdny i měsíce. V opeře vynikla Novotná především jako Mařenka v *Prodané nevěstě* (v níž debutovala v pouhých 17 letech v Národním divadle!), Violetta v *La traviatě*, Cherubín ve *Figarově svatbě*, Oktavián v *Růžovém kavalírovi*, Gilda v *Rigolettovi*, Mimí v *Bohémě* či Pamina v *Kouzelné flétně*, nevyhýbala se však ani operetě: Lehár pro ni napsal titulní *Giuditu* a na sklonku kariéry v MET zpívala s úspěchem Orlovského v *Netopýrovi*. Minula ji naopak třeba Maršálka v *Růžovém kavalírovi* a kromě *Prodané nevěsty* se jí v MET nepodařilo prosadit jiné české opery (usilovala např. o *Rusalku* či *Dalibora*). Před nástupem komunistů bojovala s manželem o navrácení Litně, smutně pak oba sledovali zprávy o tom, jak s majetkem komunisté nakládají. Lásku k vlasti však oběma nemohl panující režim vzít a tak jsou v Litni pohřbeni. Po skončení kariéry Novotné žili manželé dvacet let ve Vídni, po manželově smrti strávila Novotná konec života zpět v New Yorku. To už se občas vracela i do Prahy, a to ještě před rokem 1989. Málokterá česká pěvkyně dosáhla ve světě takových úspěchů a slávy jako Novotná: nádherná žena (jak můžeme vidět na četných fotografiích v knize) s krásným lyrickým sopránem, na níž je fascinující, jak odhodlaně kráčela za vytčenými cíli, jak byla nezdočná, vždy profesionální a jak ani v cizině nezapomínala na svou vlast a na to, že je Češka. Kosatíkova kniha se výborně čte a vedle životních osudů Novotné přináší i řadu zajímavostí ze světa opery, ze zákulisí operních scén, ze světa broadwayské zábavy i filmového průmyslu. Kolem Novotné se motali slavní muži (např. dirigenti Toscanini, Walter či Klemperer, klavírista Firkušný, skladatelé Lehár či R. Strauss nebo režisér Max Reinhardt), měla oddané fanoušky a ctitele, zajímaly se o ni módní i společenské časopisy. Je záslužné, že o této pěvkyni konečně můžeme číst objektivně pojatou monografií, protože její vlastní vzpomínky jsou samozřejmě jejím pohledem na sebe samu a svůj život. Je ovšem škoda, že v knize nenajdeme soupis rolí a nahrávek J. Novotné (je však právě v její knize *Byla jsem šťastná*). Jarmila Novotná byla pozoruhodná žena a vynikající umělkyně s nevšedním osudem, o kterém stojí za to číst.

MILAN ŠILHAN

Polské duše

Autorem knihy rozhovorů **Polské duše** je **Petr Vavrouška**, český novinář ověnčený několika novinářskými cenami. Vysloužil si je hlavně jako zahraniční zpravodaj působící v mnoha evropských státech. Ze svého pobytu v Rusku vytěžil